

ÇOCUK YUVASINDA YAŞAYAN 9-13 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARDA DEPRESYON VE BENLİK KAVRAMI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Dr. Ayşe Ocakcı

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi

Meltem Kürtüncü

Marmara Üniversitesi

Özet

Çalışma, çocuk yuvasında yaşayan 9-13 yaş grubu çocuklarda benlik kavramı ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi amacıyla, betimsel bir araştırma olarak planlanıp gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılar, İstanbul il merkezindeki çocuk yuvalarında kalan 9-13 yaş grubu çocuklardan seçilmiştir. Katılımcı sayısını, rastgele seçilen üç yuva ve burada bulunan 132 çocuk oluşturmuştur. Bu çocukların depresyon düzeylerini değerlendirmek için “Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği” (ÇDÖ) ve benlik kavramı düzeylerini belirlemek için de “Piers-Harris’in Çocuklarda Öz-Kavram Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçek puanı 0-80 arasında olup, yüksek puan olumlu benlik kavramı göstergesidir.

Çocukların %99.2’sinin depresyon puanının kesim puanının üstünde olduğu görülmüştür. Çocukların öz-kavram ölçeği toplam puan ortalaması 47.27 ± 10.26 olarak belirlenmiştir. Öz-kavram puanları ile ÇDÖ puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Aynı zamanda çocukların okul başarı durumu arttıkça toplam öz-kavram ölçek puanlarının da arttığı saptanmıştır. Cinsiyet açısından öz-kavram ölçek puanları arasında fark bulunamamıştır.

Anahtar Sözcükler

Çocuk, depresyon, benlik kavramı, çocuk yuvası.

DETERMINATION IN THE LEVELS OF DEPRESSION AND SELF-CONCEPT IN 9-13 YEARS OLD AGE GROUP CHILDREN LIVING IN ORPHANAGE

Dr. Ayse Ocakci

Zonguldak Karaelmas University

Meltem Kurtuncu

Marmara University

Abstract

This research is a descriptive study and planned to find out the levels of depression and self-concept of children aged between 9-13 years who were living in orphanage.

In the research participants who aged 9-13 were selected from orphanages in İstanbul. The number of participants were 132 and these children were selected from three orphanages as randomly.

As a whole 132 children participated in the research. In order to assess the depression level of children "Depression Inventory for Children" and to determine the self-concept level "Piers-Harris Children's Self-concept Scale" were applied. Scale scores were between 0-80 and the higher scores were an indicator of more positive self-concept.

It has been found that 99.2 percent of children's depression scores were over the depression limit. Means of children's self-concept scale was 47.27 ± 10.26 . There has not been found significant differences between Children's Self-Concept scores and Depression Inventory for Children. Also it was also found that, when the children's school success increased, total self-concept scale scores increased. As far as gender is concerned, there is no significant difference between self-concept scale scores.

Keywords

Children, depression, self-concept, orphanages.

GİRİŞ

Depresyon, dünyada sık görülen ruhsal bozukluk olup, yaşam boyu depresif nöbet geçirme olasılığı %2-25 olarak belirlenmiştir. Bu oran kadınlarda %20-26, erkeklerde %8-12 olarak kabul edilir (Doğan, 1995). Çocukluk depresyonlarının da tanılarının konulması yetişkinlerde olduğu kadar kolay ve basit değildir (Kırpınar, 1992). Ancak günümüzde çocuklarda depresyonun var olduğu bilinmekte ve DSM-IV'e (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Değerlendirmesi El Kitabı) göre çocuklarda ve ergenlerde depresyon tanısı erişkinlerde geçerli olan tanı ölçütlerine göre belirlendiği ifade edilmiştir (Amerikan Psikiyatri Birliği [APB], 1994; Öy, 1990).

Çocuk ve gençlerdeki duygu durumu bozuklukları yetişkinlik dönemine göre daha az araştırılmış, ancak son yıllarda bu alanda ilerlemeler sağlanmıştır. Cicchetti ve Toth (1998), major depresif bozuklukların çocuklarda görülme sıklığının %0.4 - %2.5; gençlerde ise %0.4 - %8.3 arasında olduğunu belirtmiştir. Türkiye'de çocuk ve ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada, depresyon sıklığının %12.6 olduğu ve kızlarda daha fazla görüldüğü ifade edilmiştir (Toros, 2002).

Duygu durumu bozukluğu gösteren bireylerde bilişsel, sosyal-duygusal (benlik saygısı, kişiler arası ilişkiler) ve biyolojik olarak farklılaşan düzeylerde değişiklik görülmekte iken, duygu durumu bozukluğu göstermeyen sağlıklı bireylerde bilişsel, sosyal ve duygusal düzeyleri arasında tutarlılık bulunduğu belirtilmiştir (Cicchetti ve Toth, 1998).

Yörükoğlu (2000) benlik saygısını, bireyin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramının onaylanmasından doğan beğeni durumu şeklinde ifade etmiştir. Benlik kavramı, insan davranışlarına yönelik deneyimler sonucu oluşur ve her bireyin daha olumlu, daha gelişmiş bir benlik geliştirme çabası içine girmesini sağlar. Pozitif benlik kavramına sahip bireylerin kişiler arası ilişkilerde ve entelektüel yeterlilikte daha başarılı oldukları, negatif benlik kavramına sahip bireylerin ise kişisel ve sosyal uyumsuzluklar içinde oldukları belirtilmiştir.

Çocuğun olumlu benlik bilinci geliştirebilmesi için koşulsuz sevgi içinde yetiştirilmesi gerekir (Altınsoy, 1999). Ailesinden ilgi ve şefkat görerek büyüyen çocuklarda toplum tarafından kabul edilme, çevre ile olumlu ilişkiler kurma eğiliminin fazla olduğu; ilgi ve şefkatten yoksun olanlarda ise çevreye karşı ilgisizlik, içe dönüklük, hatta toplumdaki kaçma gibi davranış bozukluklarının olduğu belirtilmiştir (Freud, 1992; Yavuzer, 1999).

Çocukluğunda sevgiden yoksun kalmış insanın dengeli bir kişilik geliştirmesi ve başkalarını sevmesi olanaksızdır. Çocuğun anneden yoksun kalması ne kadar erken başlar ve ne kadar uzun sürerse, ortaya çıkacak davranış bozuklukları ve ruhsal dengesizliklerin o oranda ağır olduğu ifade edilmiştir (Yörükoğlu, 2000). Çok küçük yaşlardan itibaren aile ve özellikle anne bakımından yoksun yuva ya

da yetiştirme yurtlarında büyüyen “Korunmaya Muhtaç Çocuklar”ın çoğu zaman kurumsal bakımın olumsuz etkilerini taşıdıkları görülmüştür.

Çocukluktan itibaren oluşan ve gelişmeye başlayan benlik kavramını, olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen değişkenler bulunmaktadır. Bu değişkenlerin saptanması ve olumsuz yönde etkileyenlerin ortadan kaldırılması ile olumlu benlik kavramının gelişimi sağlanabilir.

Olumlu benlik kavramı olan çocuklarda kişiler arası ilişkinin ve benlik saygısının daha fazla, dolayısıyla depresyon gelişme riskinin daha az; bununla birlikte olumsuz benlik kavramı olan çocuklarda ise içe kapanıklık ve güvensizlik nedeniyle depresyonun daha fazla olacağı düşünülmektedir.

Çalışma, çocuk yuvasında yaşayan 9-13 yaş grubu çocuklarda benlik kavramı ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi; ailelerin, kurumda çalışan eğitimciler ve hemşirelerin çocuklara karşı doğru tavır, davranış ve yaklaşım konularında etkili eğitim verebilmesi için veri sağlamak amacı ile betimsel bir araştırma olarak planlanıp gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Katılımcılar, İstanbul il merkezindeki çocuk yuvalarında kalan 9-13 yaş grubu çocuklardan belirlenmiştir. Katılımcı sayısını, rastgele seçilen üç yuva ve burada bulunan 132 çocuk oluşturmuştur. Bu yuvalardaki öğrenci sayıları ise; 1. yuva 43 (%32.6), 2. yuva 32 (%24.2) 3. yuva ise 57’dir (%43.2). Veriler, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü’nden alınan izin doğrultusunda, 2002 Temmuz ayı içinde bir haftalık sürede toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Uygulama

Araştırmanın amaçları doğrultusunda gereksinim duyulan veriler, iki bölümden oluşan Soru Formu ile toplanmıştır. Birinci bölüm, çocukların sosyo-demografik özelliklerini içeren sorulardan, ikinci bölüm ise depresyon düzeylerini değerlendirmek amacı ile “Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği” ve benlik kavramı düzeylerini belirlemek için de “Piers-Harris’in Çocuklarda Öz-Kavram Ölçeği”nden oluşmuştur.

Soru formunun birinci bölümündeki sorular; çocukların sosyo-demografik özellikleri (çocukların cinsiyeti, yaşı, anne-babalarının hayatta olma durumu, medeni durumu, yaşı, eğitim düzeyi, mesleği vb. 12 soru), okul durumları (öğrenim durumu, başarı durumu, okulda faaliyetlere katılma durumu vb. 4 soru. Örneğin; “Okula gidiyor musun?”, “Öğrenim durumun?”, “Okulda herhangi bir faaliyete katılıyor musun?”) ve kaldıkları yuva ile ilgili (yuva kaç yıldır kaldığı, yuvadan

önce kaldığı yer, yuvada ziyaret edilme durumu vb. 7 soru. Örneğin; “Yuvada seni ziyaret eden var mı?”, “Yuvaya kimler ziyaretine geliyor?”, “İzne gidiyor musun?”) olup 23 sorudan oluşmaktadır.

Çocuklara ilişkin bilgiler (yaş, eğitim düzeyi, iş, kardeş sayısı ve ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, okul başarı durumu) dosyalarından elde edilmiştir. Okul ile ilgili başarı durumları Milli Eğitim sınıf yönetmeliğine göre “beşli not düzeni” kullanılarak sınıflandırılmıştır. Notların puan karşılığı şu şekilde belirtilmiştir; 5 puan (85-100) Pekiyi, 4 puan (70-84) İyi, 3 puan (55-69) Orta, 2 puan (45-54) Geçer, 1 puan (0-44) Başarısız (MEB, 2003). Çocukların başarı durumlarına ilişkin veriler dosyalarından elde edilmiştir.

Araştırmaya başlamadan önce çocuklara çalışma hakkında bilgi verilmiş, araştırmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Çocukların tamamı araştırmaya katılma konusunda istekli davranmıştır. Soru formunun nasıl doldurulacağı açıklandıktan sonra grup halinde uygulanıp, çocukların kendisi tarafından okunarak doldurulmuştur.

Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği (ÇDÖ); 1980’de Kovacs tarafından Beck Depresyon Ölçeği esas alınarak geliştirilmiş ve depresyona özgü okul durumu, arkadaş ilişkisi gibi alanlarla ilgili sorular eklenmiştir. Ülkemizde geçerlik ve güvenilirlik çalışması Öy (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği .72 ve iç tutarlılık katsayısı .86 olarak bulunmuştur. ÇDÖ, 27 maddelik bir ölçektir. Dili 6-17 yaş grubu çocuklarının anlayabileceği şekilde sadeleştirilmiştir. Ölçek, çocuğa okunarak ya da çocuğun kendisi tarafından okunmasıyla doldurulmakta ve her maddede üç değişik seçenek bulunmaktadır. Her madde, belirtinin şiddetine göre 0, 1, 2 şeklinde puanlanmaktadır. Çocuğun son iki hafta içinde kendi durumunu değerlendirmesi ve üç seçenek arasından kendisine en uygun cümleyi seçerek işaretlemesi istenmektedir. Maksimum puan 54 ve kesim noktası 19’dur. Ölçekten alınan puan 19’un ne kadar üstünde ise, depresyonun da o kadar ağır olduğu kabul edilmektedir (Öy, 1991).

Piers-Harris’in Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği; 1964 yılında Piers ve Harris’in İngilizce olarak geliştirdiği Öz-kavramı ölçeğinin, Türkçe’ye uyarlama çalışması 1985 yılında Melike Çataklı tarafından yapılmıştır. “Kendim Hakkında Düşüncelerim” adı ile de anılan ölçek 9 ile 16 yaş arası çocuklarda kullanılabilir. Spearman Brown ve Kuder Richardson 21 formülleri ile elde edilen iç tutarlılık katsayıları .78 ile .93 arası, Pearson Momentler Çarpımı formülüyle elde edilen korelasyon katsayıları .71 ile .77 arasındadır. Bu veriler ölçek güvenilirliğinin iyi olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ölçek, çocukların kendilerine yönelik duygu, düşünce ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu ölçek ile çocuklarda öz-kavramın gelişimi, boyutları, kişilik ve çevre öğeleriyle olan ilişkileri ortaya konmakta, 80 tanımlayıcı ifadeden oluşan ölçek “evet” ya da “hayır” şeklinde yanıtlanmaktadır. Yanıtlar, bir anahtarla puanlanmakta ve top-

lam puan 0 ile 80 arasında değişmektedir. Yüksek puan olumlu, düşük puan ise olumsuz öz-kavramın göstergesi olarak kabul edilmektedir (Öner, 1996).

Verilerin Çözümlemesi

Veriler toplandıktan sonra bilgisayar ortamında kodlanmış ve değerlendirilmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel çözümlemesinde χ^2 testi, t testi, varyans analizi ve korelasyon analizi uygulanmıştır. Tüm istatistiksel çözümlemelerde .05 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

BULGULAR

Çocuklar, cinsiyet ve yaş özelliklerine göre incelendiğinde; %40.9'nun kız, %59.1'nin erkek olduğu ve tüm grubun yaş ortalamasının 10.68 ± 1.39 yıl olduğu saptanmıştır. Çocukların %70.5'nin anne-babası sağ, %20.5'nin anne ya da babasından birinin öldüğü, %9'unun ise anne-babası hakkında herhangi bir bilginin olmadığı ve çocukların yarıdan fazlasının anne babasının boşanmış olduğu belirlenmiştir.

Çocukların %81.8'inin başka bir kardeşinin olduğu ve %50'sinin kardeşi ile aynı yuvada kaldığı ve %47.7'sinin ailenin birinci çocuğu olduğu saptanmıştır.

Çocukların okul ile ilgili durumları incelendiğinde; %88.6'sı ilkökul ve % 11.4'ü ortaokul 1 ve 2. sınıfa gittiği, %37.1'nin okul başarısının iyi olduğu, %43.2'sinin orta ve %19.7'sinin ise kötü olduğu belirtilmiştir.

Çocukların yuvada kalış sürelerine bakıldığında; %53'ünün 1-3 yıldır, %23.5'inin 4-6 yıldır kaldığı ve yuvaya gelmeden önce %37.1'nin annesinin yanında kaldığı belirlenmiştir. Çocuklara yuvada ziyaret edilme durumları sorulduğunda, %70.6'sı anne ya da babasından birinin yaz tatillerinde ya da ara tatillerde ziyaret ettiği bulunmuştur.

Çizelge 1. Çocukların öz-kavram ve alt ölçek puan ortalamaları

Ölçek ve Alt Ölçekler		Alınan Puanlar (En Düşük Puan – En Yüksek Puan)	Alınan Puanlar (Ortalama $\pm$ Standart Sapma)
Toplam Öz-Kavram		25-65	47.27 $\pm$ 10.26
Alt Ölçekler	Mutluluk	1-13	8.68 $\pm$ 2.68
	Kaygı	0-13	7.01 $\pm$ 2.53
	Sosyal beğenirlik ya da gözde olma	3-11	8.12 $\pm$ 1.98
	Davranış	3-15	10.4 $\pm$ 3.08
	Fiziksel görünüm	1-10	7.74 $\pm$ 1.94
	Zeka ve okul durumu	0-7	$\pm$ 1.75

Araştırmaya, alınan çocuklardan elde edilen öz-kavram ve alt ölçek puan ortalamaları Çizelge 1’de görülmektedir.

Çizelge 1 incelendiğinde, çocukların toplam öz-kavram puanının 47.27 ± 10.26 olduğu ve 20 ile 65 arasında ham puan aldıkları, alt ölçeklerden en yüksek puanı davranış (10.4 ± 3.08) alt ölçeğinden aldıkları görülmüştür.

Yuvalara göre çocukların öz-kavram ve alt ölçeklerden aldıkları puanların ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel anlamda fark olmadığı saptanmıştır.

Çocukların depresyon ölçeği puan dağılımı Çizelge 2’de görülmektedir.

Çizelge 2. Çocukların depresyon ölçeğinden aldıkları puanların dağılımı

Depresyon Puanı	Sayı	%
< 19	1	0.8
≥ 19	131	99.2
Toplam	132	100.0

Çizelge incelendiğinde; çocukların %0.8’inin Depresyon Ölçeği kesim puanının altında, %99.2’sinin kesim puanının üstünde puan aldıkları belirlenmiştir. Çocukların depresyon puanları ile öz-kavram ve alt ölçek puan ortalamaları arasında korelasyona bakılmış ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($r = -.033$, $p > 0.05$).

Çizelge 3’te çocukların cinsiyetine göre öz-kavram ve alt ölçek puan ortalamaları dağılımı ve karşılaştırması yer almaktadır.

Çizelge 3. Çocukların cinsiyetine göre öz-kavram ve alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları ve karşılaştırması

Ölçek ve Alt Ölçekler		Cinsiyet		t, p
		Kız (n = 54) Ortalama ± Standart sapma	Erkek (n = 78) Ortalama ± Standart sapma	
Toplam Öz-Kavram		48.18 ± 9.10	46.64 ± 11.00	t=0.84 p=0.38
Alt Ölçekler	Mutluluk	8.68 ± 2.64	8.67 ± 2.73	t=0.12 p=0.99
	Kaygı	7.18 ± 2.22	6.89 ± 2.74	t=0.66 p=0.50
	Sosyal Beğenirlik	8.09 ± 1.74	8.15 ± 2.14	t=-0.18 p=0.85
	Davranış	11.05 ± 2.52	10.05 ± 3.37	t=1.95 p=0.53
	Fiziksel Görünüm	7.72 ± 1.80	7.75 ± 2.04	t=-0.10 p=0.92
	Zeka ve Okul Durumu	5.44 ± 1.50	5.10 ± 1.91	t=1.14 p=0.25

Çizelge incelendiğinde, toplam Öz-kavram puanı kız çocuklarında 48.18 ± 9.10 , erkek çocuklarında 46.64 ± 11.00 olarak belirlenmiştir. Kızların toplam Öz-kavram puanı ile mutluluk, kaygı, davranış ve zeka-okul durumu alt ölçek puanları erkeklerden yüksek, sosyal beğenirlik, fiziksel görünüm alt ölçek puanı erkeklerde kızlardan yüksek olduğu görülmüştür. Ancak aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 4'te çocukların okul başarı durumlarına göre öz-kavram ve alt ölçek puan ortalamaları ve karşılaştırması yer almaktadır.

Çizelge 4. Çocukların okul başarı durumlarına göre öz-kavram ve alt ölçek puan ortalamaları ve karşılaştırması

Ölçek ve Alt Ölçekler		Okul Başarı Durumu			F, p
		İyi (n=49) Ortalama $\pm$ Standart sapma	Orta (n=57) Ortalama $\pm$ Standart sapma	Kötü (n=26) Ortalama $\pm$ Standart sapma	
Toplam Öz-Kavram		50.46 $\pm$ 8.65	46.26 $\pm$ 10.84	43.46 $\pm$ 10.35	F=4.69 p=0.01
Alt Ölçekler	Mutluluk	8.89 $\pm$ 2.65	8.64 $\pm$ 2.84	8.34 $\pm$ 2.44	F=0.36 p=0.69
	Kaygı	7.69 $\pm$ 2.32	6.73 $\pm$ 2.66	6.34 $\pm$ 2.44	F=3.09 p=0.04
	Sosyal Beğenirlik	8.73 $\pm$ 1.75	7.82 $\pm$ 1.99	7.65 $\pm$ 2.15	F=3.86 p=0.02
	Davranış	11.38 $\pm$ 2.66	10.33 $\pm$ 2.94	9.00 $\pm$ 3.60	F=5.52 p=0.00
	Fiziksel Görünüm	7.85 $\pm$ 1.87	7.75 $\pm$ 1.85	7.50 $\pm$ 2.30	F=0.28 p=0.75
	Zeka ve Okul Durumu	5.89 $\pm$ 1.24	4.96 $\pm$ 1.87	4.61 $\pm$ 1.98	F=6.24 p=0.00

N=132

Çizelge incelendiğinde; çocukların Öz-kavram ölçeği toplam puanı, okul başarısı iyi olanlarda en yüksek (50.46 ± 8.65), kötü olanlarda en düşük (43.46 ± 10.35) olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Okul başarı durumuna göre alt ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında, mutluluk ve fiziksel görünüm alt ölçek dışındaki alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan 132 çocukta sadece birisinin ÇDÖ puanı kesim puanının altında diğerleri kesim puanının üzerinde bulunmuştur. Literatürde, yetiştirme yurtları ya da çocuk yuvalarında yaşayan çocuklarda, ailesi yanında

yaşayanlara göre ruhsal belirti puan ortalamalarının ve depresif duygulanımların daha yüksek olduğu vurgulanmıştır (Kırpınar, 1992; Korkmaz, 1997; Seber, 1989). Çocukların çoğunluğunun (%53) 1-3 yıldır yuvada kalmasına rağmen, erken dönemlerde de kurum bakımının depresyon görülme durumu üzerinde etkisi olduğu söylenebilir.

Yavaş'ın (1999) yaptığı çalışmada; boşanmanın olduğu ailelerin çocuklarının yarısında depresyon bulunurken, boşanmanın olmadığı ailelerin çocuklarının yaklaşık yedide birinde depresyon olduğu belirlenmiştir. Boşanma, çocuk ve gençlerde depresyona yol açan ortak bir risk etmeni olarak görülebilir.

Öz-kavram puanları ile depresyon puanları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Bu sonuç çocukların %0.8'inin Depresyon Ölçeği kesim puanının altında, %99.2'sinin kesim puanının üstünde puan almasından kaynaklanmış olduğu düşünülmüştür. Literatürde, depresif olan çocukların benlik kavramının düşük olduğuna ilişkin bulgular yer almaktadır (McCauley ve diğerleri, 1988). Çalışmada çocukların tümünün depresyon puanı yüksek bulunduğu için, benlik kavramları ile karşılaştırma yapılamamıştır.

Depresif belirtiler ve öz kavramı açısından cinsiyetler arasında fark saptanmamıştır. Bu bulgu literatürle uyumlu bulunmuştur (Aysev, 2000; Güney, 1993; Seber, 1989). Yapılan çalışmalarda ergenlik döneminde depresif belirtilerin kızlarda daha fazla olduğu belirtilmektedir (Öy, 1991; Öy, 1994; Huntley ve diğerleri, 1987; Erdoğan ve diğerleri, 2002). İçmeli ve Kocabay'ın (1999) yaptığı çalışmada; 13-18 yaş grubu çocuklarda depresyon düzeyi (%51) oldukça yüksek olup, kızlarda (%74) erkeklere oranla (%45.7) daha yüksek olduğu bildirilmiştir.

Çocukların okul başarı durumlarına göre öz-kavram puanlarına bakıldığında, okul başarısı iyi olanların öz-kavram puanı 50.46 ± 8.65 ile en yüksek, okul başarısı kötü olanların 43.46 ± 10.35 ile en düşük puanı aldıkları görülmüştür. Okul başarı durumuna göre alt ölçek puan ortalamalarından kaygı, sosyal beğenirlik, davranış ve zeka-okul durumu alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Sonuç, Altınsoy'un (1999) çalışma sonuçları ile benzerdir. Literatürde, çocuğun yaşamında etkin bir toplumsallaştırma kurumu olan ailenin önemi, anne-çocuk ilişkisindeki süreklilik, tutarlılık ve aynılığın çocukta temel güven duygusunun özünü oluşturduğu ifade edilmektedir (Yavuzer, 1999; Yörükoğlu, 2000).

Öy'ün (1994) yaptığı çalışmada, en az iki yıl kaybı olan, öğretmenleri tarafından zihinsel özürlü olmadıkları bildirilen öğrencilerin, sene kaybı olmayan öğrencilere göre Çocuklar için Depresyon Ölçeği'nden yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu noktalar göz önüne alındığında, başarısız öğrencilerin depresyon için risk altında bulunabileceği gibi depresif kişilik yapısının da başarısızlığa neden olabileceği söylenebilir.

Ailesi ile birlikte yaşayan çocuklarla yapılan bir çalışmada kesin depresyon tanısı almış olanların, okul başarısının kötü olduğu ve kişiler arası ilişkilerinde de sorunlar olduğu rapor edilmiştir (Fleming ve diğerleri, 1989). Kurum bakımında olmanın depresyon için risk oluşturmalarının yanında, okul başarısızlığının da depresyon için risk olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, çocukluk depresyonunda belirtilerin ergenlik döneminin başından itibaren hızla arttığı yönündeki araştırmalara (Fleming ve diğerleri, 1989) ek olarak; bu çalışma, yuvada yaşayan 9-13 yaş grubu çocukların tümünde ÇDÖ'den alınan puanların, kesim puanının üstünde bulunması, depresyon belirtilerinin yuvada yaşayan çocuklarda ergenlik döneminden daha erken bir dönemde başladığını ortaya çıkarmıştır.

Okul başarısı *iyi* olan çocuklarda öz-kavram ve alt ölçek puanlarının *yüksek*, *kötü* olanlarda ise *düşük* bulunması bu çocukların olumlu benlik kavramı geliştirmelerini sağlamak için akademik anlamda daha çok desteklenmeleri gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Çocukluk çağının tüm çalkantı ve sorunlarını ailelerinden ayrı ve örseleyici durumlara karşı yaşamak zorunda olan bu kesim için destekleyici, çözümleyici etkinliklerin yapılması gereklidir.

Çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarının, sevgi ve güven gibi duygusal gereksinimlerinin karşılandığı, kendine ve çevreye karşı güvenli olmasını sağlayacak kişilik gelişimi ve olumlu benlik bilinci geliştirebilmeleri için koşulsuz sevgi içinde yetiştirilmeleri sağlanmalıdır. Bu konu ile ilgili olarak da ailelerine, kurum çalışanlarına ve okuldaki öğretmenlerine hizmet içi eğitim programları çerçevesinde, çocuğa yaklaşım ve iletişim, çocukluk çağı depresyonları, çocuk gelişimi, vb. konularda bilgi verilmesinin yararlı olacağı kanısına varılmıştır.

KAYNAKLAR

- APB. (1994). *Mental bozuklukların tanımsal ve sayımsal el kitabı*. (Çev: E. Eroğlu). 6. Baskı. DSM IV. Amerikan Psikiyatri Birliği. Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- Altınsoy, Y. (1999). *Aile ortamında ve yetiştirme yurtlarında yetişen 9-16 yaş grubu çocukların öz-kavramlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Aysev, A., Ulukol, B. ve Ceyhun, G. (2000). Çalışan ve okuyan çocukların “çocuklar için depresyon ölçeği” ile değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 53 (1), 27-30.
- Cicchetti, D. ve Toth, S.L. (1998). Çocuk ve gençlerde depresyonun gelişimi. (Çev: S. Kazak Berument). *Türk Psikoloji Bülteni*, 4 (10), 105-112.
- Doğan, O. (1995). *Majör depresyon epidemiyolojisi. ruhsal bozuklukların epidemiyolojisi*. Sivas: Dilek Matbaası, 15-23.

- Erdoğan, İ., Tamar, M., Erdoğan, E. (2002). Major depresif bozukluk tanılı çocuk ve ergenlerde belirti dağılımının karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9 (3), 144-153.
- Fleming J.E. ve diğerleri (1989). Prevalance of childhood and adolescent depression in the Community Ontario Child Health Study. *British Journal of Psychiatry*, 155. 647-654.
- Freud, A. ve Burlingham, D. (1992). *Infants without families*. (Çev: A, Turgay). International Universities Press., 8-13, Ankara.
- Güney, S. (1993). Çocukların deprese / mutsuzluk / üzüntü duygularıyla başa çıkma yollarının depresyon düzeyleriyle ilişkisi. *Kriz Dergisi*, 1 (3), 150-157.
- Huntley, D.K., Phelps, R.E. ve Rehm, L.P. (1987). Depression in children from single-parent families. *Journal of Divorce*, 10, 153-161
- İçmeli, C. ve Kocabay, K. (1999). Elazığ ve Malatya illerinde yurt ve yuvada kalan çocukların fiziksel ve psiko-sosyal sorunları. *A.İ.B.Ü. Düzce Tıp Fak. Dergisi*, 1 (2), 58-65.
- Kırpınar, İ. (1992). Erzurum Yetiştirme Yurdu'nda kalan gençlerde ruhsal belirti dağılımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 3 (4), 265-268.
- Korkmaz, A., Mayda, S.A. ve Sümer, H. (1997). Sivas Yetiştirme Yurdu'nda kalan çocukların fizik, sosyal ve psikolojik durumlarının aile yanında kalan çocuklarla karşılaştırılması. *Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi*, 7 (1), 13-20.
- McCauley, E., Mitchell, JR, Burke, P., ve Moss, S. (1988). Cognitive attributes of depression in children and adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56 (6), 903-908.
- Milli eğitimle ilgili mevzuat (Kanun, tüzük, yönetmelikler) (2003). *Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim kurumları sınıf geçme yönetmeliği*, Resmi Gazete.
- Öner, N. (1996). *Piers-Harris'in çocuklarda öz-kavramı ölçeği el kitabı*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Öy, B. (1990). Çocukluk depresyonu: tarihçe, sınıflandırma ve tanı ölçütleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1 (2), 21-23.
- Öy, B. (1991). Çocuklar için depresyon ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2 (2), 132-136.
- Öy, B. (1994). Sene kaybı olan öğrencilerde çocuklar için depresyon ölçeği uygulaması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 5 (2), 139-142.
- Seber, G. ve Satılmış, G. (1989). *Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı*. *Psikoloji Dergisi*, 7 (23), 68-73.
- Sümbüloğlu, K. ve Sümbüloğlu, V. (1998). *Biyoistatistik*. 8. baskı, Ankara: Hatiboğlu Yayınevi, 76-95.
- Toros, F., Bilgin, N.G., Buğdaycı, R., Şaşmaz, T. ve Çamdeviren, H. (2003). Mersin İlinde Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde Depresyon Yaygınlığı. 13. Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Kongresi Program ve Bildiri Kitabı. 7-9 Mart, 47, Ankara.
- Yavaş, İ. (1999). Çocuk ve gençlerde davranım bozukluğu ile birlikte görülen depresyon: 95 olguyu içeren bir çalışma. *3P Dergisi*, 7 (1), 40-49.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 18. basım, ss. 136-141.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı*. 24. basım, İstanbul: Özgür yayınları, ss. 52-60.

YAZARLAR HAKKINDA...

Doç. Dr. Ayşe Ocakcı

Ayşe Ocakcı 1977 yılında Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nu bitirdi. 1981 yılında Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde Hemşirelikte Bilim Uzmanlığı ve 1986 yılında Hemşirelikte Doktora programını tamamladı. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı'nda çalışmaktadır. Çocuk sağlığı ve hastalıkları, sosyal pediatri , çocuk psikolojisi konularında çalışmaları bulunmaktadır.

Adres: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu SİTE / ZONGULDAK

Tel: 0 372 257 41 91

Faks: 0 372 257 57 60

E-posta: ayseocakci@hotmail.com

Araştırma Görevlisi Meltem Kürtüncü

Meltem Kürtüncü 1995 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nu bitirdi. 2001 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Programını tamamladı. 1995-1997 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Nöroloji Anabilim Dalı'nda; 1997-1999 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi Supervisör Hemşire olarak çalıştı. 1999-2003 yılları arasında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Ağustos 2003 tarihinden itibaren Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Tel: 0 216 330 20 70 / 160

Faks: 0 216 418 37 73

E-posta: mkurtuncu@marmara.edu.tr

ABOUT THE AUTHORS...

Assoc.Prof.Dr. Ayşe Ocakcı

Ayşe Ocakcı graduated from Hacettepe University College of Nursing in 1977. As well as master program at Hacettepe University Health Sciences Institute in 1981. Ocakcı received Ed.D. degree in nursing from Graduate School of Health Sciences, Hacettepe University. She has been working in Zonguldak Karaelmas University College of Pediatric Nursing Department. Her research interests are pediatric nursing, social pediatric and child psychology.

Address for correspondence: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu

Site, Zonguldak, Turkey

Phone: +9 0 372 257 41 91

Fax: +9 0 372 257 57 60

E-mail: ayseocakci@hotmail.com

Research Assistant Meltem Kurtuncu

Meltem Kurtuncu graduated from Cumhuriyet University College of Nursing in 1995 and master program in Abant İzzet Baysal University Health Sciences Institute Chairman of Pediatric Nursing Department in 2001. She worked in Cumhuriyet University Medical Faculty Hospital Chairman of Neurology Department, in 1995-1997; Cumhuriyet University Medical Faculty Hospital as a supervisor nurse, in 1997-1999; Zonguldak Karaelmas University College of Nursing as a Research Assistant, in 1999-2003. She has been working in Pediatric Nursing Department at the Marmara University college of Nursing as a research assistant since August 2003.

Phone: +90 216 330 20 70 / 160

Fax: +90 216 418 37 73

E-Mail: mkurtuncu@marmara.edu.tr